

KEYNES İKTİSADININ BUGÜN KABUL EDİLMİYEN TARAFLARI

Dr. Attilâ Karaosmanoğlu
Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Asistanı

Bugünkü iktisat teorisinde Keynes iktisadının hangi taraflarının yaşamadığını tespit edebilmek için Keynes sistemini iki bakımdan incelememiz gerekir. Bunlardan birincisi teorik yapının doğruluğu ve yeterliği, ikincisi ise bu yapıdaki münasebetlerin hayattaki gerçeklere ne dereceye kadar uygun olduğudur.

Bu yazıda Keynes sisteminin teorik yapısındaki bazı sakatlıklar ile sistemin tahdit edici vasıflarının ve yapılan hesaplamalar ve müşahadeler neticesinde yanlışlığı tespit edilen mefhum ve faraziyelerin incelemesini yapacağız.

Genel Teorinin Hakikaten Genel Olup Olmadığı Meselesi:

Genel Teorinin hakikaten genel bir teori mi yoksa özel bazı durumlara ve iktisadın bazı özel sahalarına ait bir teorimi olduğunu sormak oldukça makul bir şey sayılabilir.

Aşağıdaki noktalar Genel Teorideki sınırları ortaya koyabilir:

— Bu sadece kısa vâdeli hâdiseleri inceleyen bir Genel Teoridir. Bazı faraziyeler sadece 3-10 aylık bir devre için geçerli olabilecek faraziyelerdir. (1)

— Son zamanlarda entellektüel alâkanın üzerinde toplanmış bulunduğu gelişme problemleri ile ilgili değildir.

— İçindeki analizler konjonktür tahminleri ve kontroller bakımından tamamen gayrikâfidirler.

— Fellner'in ifade ettiği gibi "teşebbüs saiki ile devrimizin müsavatçı cereyanları arasındaki ilgiyi, inhisar ve rekabet, işsizlik hali ile

(1) Schumpeter, J.A., History of Economic Analysis. Oxford University Press, New York 1955. S. 1144

birlikte enflasyon temayülü ve techizatın tam kullanılması halinin mevcudiyeti ihtimali ve teknolojik ilerlemenin nisbî faktör fiyatlarına tesiri" şeklindeki meseleleri bir kenara bırakan bir genel teoridir. (2)

— Keynes'ci meşhur iktisatçılardan birinin (Dillard) dediği gibi az gelişmiş memleketlere tatbik edilemeyecek bir Genel Teoridir. Az gelişmiş memleketlere tatbik edilememesinin sebebi teoride bir bolluk hipotezinin mevcudiyetidir. Dillard'a göre, bolluğun kısa vâdeli bir imkân olmadığı ve fakirliğe karşı klâsik hal çarelerinin geçerli olduğu, az gelişmiş memleketler için Keynes teorisinin tatbik imkânı yoktur. (3)

— Bütün buraya kadarki noktaları Arthur Smithies'in bir müşahadesi ile derleyip topluyabiliriz: Keynes teorisi bir neticeden ziyade bir başlangıç olarak kabul edilmeli ve bizi "Keynes teorisinin içinde *hususî bir hal* olduğu bir Genel Teori" kurmaya teşvik etmelidir.

Keynes Sisteminde Kullanılan Metodların Ehemmiyeti ve Kuvvetleri:

a) Mukayeseli Statik metodu.

Keynes sisteminin teorik yapısı: esas itibariyle statiktir ve prensip olarak devreleri ve hâdiselerin teselsülünü ihmal eder.

Keynes'in kullandığı tahlil metodu mukayeseli statik metodudur. Bu metodda önce bir statik muvazene durumu düşünülür, ondan sonra muvazeneyi tayin eden şartlarda (bir veya daha fazla), meydana gelmiş bir değişikliğin tesirleri incelenir. Yani iki ayrı muvazene durumu ve bunları meydana getiren şartlar incelendiği halde bir durumdan diğer duruma nasıl geçildiği incelemenin hudutları içine girmez.

Keynes'in kullandığı metod hakkındaki hükmümüzü biraz daha açıklamamız gerekir. Genel Teorinin bir çok kısımlarında dinamik bazı kavramların bulunduğu görülür. Meselâ Harrod (4) esas itibariyle statik bir bünyeye sahip olan Keynes sisteminde dinamik bir kavramın mevcut olduğunu ileri sürmektedir. Bu kavram "Pozitif Tasarruf" kavramıdır. Harrod, Genel Teoride çok önemli bir yeri olan pozitif tasarruflar kavramının dinamik bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Gelirin muayyen bir miktarının her yıl ev kirasına tahsisi dinamik bir hadise değildir. Fakat gelirin her yıl muayyen bir miktarının tasarrufa

(2) Fellner. W., "What Is Surviving" American Economic Review, May 1957 S. 76

(3) Dillard, D., "The Influence of Keynesian Economics on contemporary Thought". A.E.R. May 1957 S. 77-87

(4) Harrod, R.F., Towards a Dynamic Economics. Mac Millan and Comp. 1949 S. 10-11

tahsisi esas itibariyle dinamiktir. Çünkü, bu, sistemin ana determinantlarından biri olan, mevcut sermaye miktarında devamlı değişmeleri ifade eder.

Harrod'un bu müşahadesine birşey daha ilâve edebiliriz. O da Keynes'de önemli yer tutan "bekleyişler" in de (expectations) esas itibariyle dinamik mahiyette olmalarıdır.

Bu kısımlar Keynes analizinin statik karakterini değiştirmez. Çünkü Schumpeter'in de ifade ettiği gibi bu dinamik kavramlar esas itibariyle statik olan bir iskelete tutturulmuşlardır. (5)

Aşağıda ayrıca üzerinde durulacak olan bazı problemleri bir yana bıraksak bile, herhangi bir muvazene analizinin bünye icabı olarak dinamik bir analize ihtiyaç gösterdiğini kolaylıkla görebiliriz. Muvazeneden uzaklaşma hali dinamik bir olaydır ve ancak dinamik analiz vasıtası ile anlaşılabilir veya izah edilebilir. İktisat dinamiği, iktisadî hâdiselerin kendilerinden evvelki ve sonraki hadiselerle ilgili olarak incelenmesidir.

Bugün hayati önemi olduğunu kabul ettiğimiz bazı problemlerin incelenmesinde dinamik analiz kaçınılmaz bir metoddur. Enflasyon, spekülasyon, konjonktür hareketleri ve gelişme hadiseleri bunlar arasındadır.

Bir misal olarak enflasyon problemine bakalım.

Enflasyon hadiseleri dinamik hadiselerdir. Mukayeseli statik metodu bu tip hadiseyi incelemeye yeterli değildir. Bu metodu tatbik edecek olursak, enflasyon prosesinin bazı safhalarını görmemize imkân olmaz ve böylelikle de problemin bir çok önemli kısımlarının farkına bile varılamaz. Meselâ enflasyonun hızının ne olduğunu göremeyiz. Çünkü mukayeseli statik metodu, prosenin hızı hakkında hiç bir bilgi vermez, Halbuki enflasyonun hızı, bilhassa bekleyişler bakımından önemlidir. Fiyat artışlarının hızı bekleyişlere tesir eder. Fiyatlar ne kadar hızlı artarsa, halkın fiyatların daha da artacağına dair kanaati o kadar kuvvetli olur. Bazı iktisatçılar, bilhassa Keynes taraftarları, Keynes sisteminin dinamikleştirilmesi yoluyla enflasyonun hızının incelenebileceğine inanmaktadırlar. "Sistemi dinamikleştirmenin en basit yolu, gelirin elde edilmesi ile harcanması, ücretlerin fiyatlara uyması v.s. ile ilgili mühim zaman aralarının sisteme yerleştirilmesidir" (6)

Keynes sistemi dinamikleştirilirken plânlanmış yatırımlar ve ta-

(5) Schumpeter, Op. Cit. S. 1174

(6) Klein, L.R., The Keynesian Revolution. Mac Millan and Co. 1950 S. 161

sarruflar kavramlarının ithali sistemin esası ile tenakuz halinde değildir. Böyle bir durumda yatırım ve tasarruf eşitliği muvazene durumunu yaratır. Ve bu esas itibariyle Keynes'in üzerinde durduğu şeyden farklı değildir. Keynes kendisi yatırım kararları ile tasarrufları birbirinden ayırmıştır. Fakat bu noktadan sonra durumda bir değişiklik olmaktadır. Tasarruf ve yatırımlarla bir önceki devredeki bazı kemiyetler -meselâ bir önceki devredeki gelir, arasında bir ilgi kurduğumuz zaman farklı bir hal ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu asıl yapıdan bir ayrılma manasına gelmektedir.

b) Kısa Devre Analizi.

Keynes sistemi kısa devre analizine dayanır. Bazı mühim faraziyeler ancak pek kısa devreler için (3-10 ay gibi) geçerlidirler. (10) Mammafi, Keynes'in gayesi bakımından kısa devre analizi uygun bir analiz şeklidir.

Kısa zaman devreleri için istihdamın millî gelir ve ücret ünitesinin bir fonksiyonu olduğunu kabul etmek kabildir. Kısa devrede prodüktif kapasitedeki değişmeler problemi de ihmal edilebilir. Fakat bunu ihmal ettiğimiz taktirde gelişme problemlerini inceliyebilme imkânını kaybederiz. Çünkü bu halde gelişmenin muvazene seviyesini (equilibrium rate of growth) çıkarmaya yardım edecek esas kavram, yani prodüktif kapasitedeki değişiklikler kavramı, yok demektir.

Keynes sisteminde niye kısa vade analizi yapıldığının gayet iyi bir izahı Joan Robinson tarafından yapılmıştır. Mrs. Robinson şöyle bir izah vermektedir. "Genel Teoride tasviri yapılan durumlarda, hasıla yakın bir geçmişte ulaşılmış olan seviyenin altına düşmüştür; işgücü olduğu gibi sermaye techizatı da bir canlanma beklemektedir, bu durumda, bir canlanma olduğu taktirde, önce tam kapasiteye mi yoksa tam istihdama mı ulaşılacağı meselesi hâlâ uzak bir meseledir. Böyle bir halde bu iki mesele arasındaki farkı ihmal etmek tabii idi, fakat uzun vade problemleri için bu sual böyle müphem bir halde bırakılamaz." (8)

Aynı mesele üzerinde diğer bir enteresan tefsiri Domar (9) yapmıştır. Keynes, kısa vadede, sermaye stoku da dahil olmak üzere ekonominin prodüktif kapasitesinin sabit olduğunu farzetmiştir. Böylelikle ya

(7) Schumpeter, Op. Cit. S. 1144

(8) Robinson, J., The Rate of Interest and Other Essays. Mac Millan and Co. London 1952, S. 78

(9) Domar, E., Essays in The Theory of Economic Growth. Oxford University Press. 1957

tırımın kapasite üzerindeki tesirini ihmal edip, çoğaltan tesirini (yani sadece gelir yaratan bir alet olması vasfını) incelemiştir. Uzun vadede ise yatırımın vasıflarına verdiği ağırlık yer değiştirmiştir. Yatırımın sermaye stokunu arttırıcı tesiri üzerinde durmuş, gelir yaratma tesirlerini ihmal etmiştir. Kapasite genişlemesinin zaman aldığı ve bu arada çoğaltan tesirinin önemini kaybettiği doğrudur, fakat her iki tesir de önemli olduğu için birinin veya diğerinin yok farzedilmesi insanın perspektifini büyük ölçüde bozabilir. Nitekim, her defada yatırımın bir tek vasfı üzerinde durulması gibi bir inceleme tarzının neticesi olarak Keynes'in kısa vadeli teorisi lüzumsuz bir şekilde statik olarak kalmış buna karşılık uzun vadeli analizinde durgunluk halinin kaçınılmazlığı neticesine varmıştır. Çünkü yaptığı analize göre daha önceki sermaye terakümlerinin yatırım imkânlarını kurutması lâzımdır.

Keynes sistemi içinde manidar uzun devre analizi yapmanın imkân dahilinde olup olmadığı sorusu hatıra gelebilir. Böyle bir gayret sarfedildiğinde karşılaşılabilecek güçlükleri görmek pek zor değildir. Bir çok halde anafaraziyelerde değişiklik yapılması gerekir.

Meselâ: İstihdamın, millî gelirin bir fonksiyonu olduğu faraziyesinin uzun vadede nasıl tatbik edilebileceğini düşünelim. Uzun vadede böyle bir faraziye yapılması kabil değildir. Çünkü on senelik bir devrede veya hatta daha kısa bir zaman içinde, bir devrenin istihdam seviyesini tayin eden millî gelir, cari devrede mühim bir işsizlik ifade edecek bir gelir seviyesi olur. Böyle bir durumun önüne geçmek için meselâ, Domar, istihdamı gelirin sermaye kapasitesine nispetinin bir fonksiyonu olarak almıştır.

Tam istihdam seviyesinin muhafazası ile ilgili diğer bir problem şudur: Kısa vade analizinde, tam istihdamın muhafazası, yatırımların tasarrufları götürmesi ile, veya bir önceki devrenin tasarruflarının bu devrede yatırılması ile kabildir. Fakat kapasite problemini göz önünde bulundurduğumuzda uzun vadede tam istihdamın muhafazası şartlarının bir mikdar farklı olduğunu görürüz. Uzun vadede bugünün yatırımlarının daima dünün tasarruflarını aşması lâzımdır. Domar'ın kullandığı kavramlarla ifade edersek, uzun vadede tam istihdamın muhafazası gittikçe artan miktarda yatırım artışlarını (bileşik faiz nispetinde) gerektirir.

Kısa ve uzun vade analizlerindeki diğer bir fark netice olarak varlıkları siyaset tedbirlerindedir. Kısa vadede durum ve bununla ilgili mesele şöyledir: Tam istihdam seviyesinde belli bir tasarruf nispeti vardır. Ve mesele yatırımları bu tasarrufu kaplayıp kaplamadığı ve kaplamadığı takdirde ne yapılacağıdır. Durumun böyle formüle edilmesin-

de yatırım bir hedef haline gelmektedir. Böyle bir halde yerlerde çukurlar açtırıp onları tekrar doldurmak meselesinin halli için yeter olacaktır. Fakat uzun vadeli bir politikanın böyle geçici tedbirlere dayanılamıyacağı, gelişme mülâhazalarının önemli yer alması gerekeceği açıktır.

Bütün bunlara rağmen yeni-Keynes Okulu mensupları, iktisadî gelişmenin uzun vadeli yapısı içinde kısa vadeli hadiseleri inceliyecek ve daha şumullü olacak bir uzun vadeli hasıla ve istihdam teorisi kurmaya çalışıyorlar.

II

Keynes'in Bazı Faraziyeleri Üzerinde Notlar

Burada Keynes sisteminin teorik yapısında önemli hata olarak kabul edilebilecek iki faraziye üzerinde duracağız.

(SERMAYE MALLARI MİKTARI): Sistemin faraziyelerinden biri "sermaye teçhizatının mevcut kalite ve miktarının" (10) sabit olduğudur. Sermayeye teçhizatının kalitesini sabit olarak almak büyük bir porbleme sebep olmaz. Fakat sermayenin miktarını sabit olarak aldığımızda, teoriyi "mevcut sınaî tesislerin daha aşağı veya yukarı seviyede kullanılmasını tayin eden faktörlerin analiziyle" (11) tahdit etmiş oluruz.

Burada bazı noktaların açıklanması gerekmektedir. Keynes sistemine göre, istihdam gelire bağlıdır, geliri ise carî yatırım hacmi ve tasarruf temayülü tâyin eder. Buraya kadar herhangi bir mesele ile karşılaşmıyoruz. Fakat yatırımın (net yatırım) sermayenin değişme nispeti olduğunu düşündüğümüz anda problem ortaya çıkmaktadır. Bunun manası Keynes'in düşünce tarzının, önce sabit olduğu farzedilen bir kavramın değişmesi üzerine bina edildiğidir.

Bir zaman devreleri serisi zarfında birbirini takip eden yatırımların neticesi olan tedrici sermaye stoku artışlarının neticelerinin Keynes tarafından kasten ihmal edildiği ileri sürülebilir. Fakat böyle bir halde Keynes sisteminde uzun devre muvazenesinin (veya nihai muvazenenin) mevcut olmadığını ve bu problemin Keynes'in tahlil vasıtaları ile incelenemeyeceğini kabul etmemiz gerekir.

(10) Keynes J. M., *The General Theory.....*, Mac Millan and Co. London 1951, S. 245

(11) Schumpeter, *Op. Cit.*, S. 1175

(ÜCRET ELASTİKİYETİNİN İSTİHDAM SEVİYESİNİ YÜKSETMEDE MÜESSİR OLMAYIŞI):

Keynes'e göre "Elâstiki ücret politikasının devamlı tam istihdam halini temin etme bakımından, desteklenmiyen bir açık-piyasa para politikasından daha fazla imkâna sahip olduğuna inandıracak mâkul bir sebep yoktur. Ekonomik sistem bu vadede kendi kendini düzenliyen bir hale getirilemez." (12)

Yukarıdaki satırlar Keynes'in nakdi para tutumu tesirinin (real balance effect veya cash balance effect) önemini reddeden görüşünün ifadesidir. Keynes, zaman aralarının, sürtünmelerin ve müessesevî tahditlerin, tatbikatta nakdi para tutumu tesirini manasız hale getireceğini düşünmektedir.

Nakdi para tutumu tesirinin iki ayrı başlık altında incelenmesi gerekir. Bunlardan birisi bu tesirin para teorisi bakımından önemi, diğeri ise istihdam teorisi bakımından önemdir.

Keynes, nakit para tutumu tesirinin para teorisi bakımından bir dereceye kadar önemi olduğunu kabul etmekte fakat istihdam teorisindeki önemini reddetmektedir.

Nakit para tutumu tesirinin istihdam bakımından önemi üzerinde en etraflı şekilde duranlardan biri Don Patinkin'dir. (13) Patinkin faiz seviyesindeki düşmelerin yekûn talebi tam istihdam durumuna yükseltmemesi ihtimalini kabul etmektedir. Fakat teşvik edici tesirler bakımından mühim olan unsurun fiyat düşmeleri olduğunu iddia etmektedir. Fiyat düşmeleri kâfi bir zaman devresi boyunca devam edecek olursa ekonomide mevcut paranın hakikî miktarı kâfi derecede artabilir. İstikbale ait bekleyişler zıd olmadığı taktirde bu artışın harcama seviyesi üzerinde tesiri olacaktır. Yani arz seviyesi ne kadar olursa olsun, sistemde daima piyasa kuvvetlerinin çalışması sayesinde otomatik olarak varılan tam istihdam muvazenesi imkânı vardır. Sistem daimî bir fazla istihsal durumunda kalamıyacaktır.

III

Keynes ve İstihlâk :

Keynes'in faraziyelerindeki gelir-istihlâk münasebeti ve istihlâk fonksiyonunun oldukça kararlı bir bünyeye sahip olması hali etraflı bazı tenkitlere maruz kalmıştır.

(12) Keynes Op. Cit., S. 267

(13) Patinkin, D., Money Interest and Prices. Row Petersen and Co. S. 1956

Herşeyden önce istihlâk temayülünün hakikaten kararlı olup olmadığı ve muayyen olarak alınıp alınmayacağı araştırılmalıdır. Eğer böyle değilse (kararlı ve muayyen), başka bir teorik yapıya ihtiyaç vardır. Fakat eğer kararlı ve muayyen ise, o zaman da tam istihdamın devamı için sabit bir gelişme hızına ihtiyaç var demektir. Çünkü Keynes sisteminde işsizlik istihlâk temayülünün bir fonksiyonudur. Bu hakikate rağmen yukarıda gördüğümüz gibi Keynes tahlil vasıtaları ile kararlı gelişme problemini incelemeye imkân yoktur.

Duesenberry'nin yaptığı çalışmalar Keynes istihlâk temayülünün uzun vadeli münasebetlere tatbik edilemeyeceğini ortaya koymuştur. (14)

Aynı şey kısa vade istihlâk temayülü için de söylenebilir. Williams, Keynes isktisadı üzerinde yazdığı meşhur makalesinde bunu şöyle ortaya koymaktadır: "Devamlı yükselişin 'secular upward drift' başlamasından sonra istihlâk fonksiyonunda mevcut olduğu farzedilen kısa vadeli kararlılığa önem verilmişti. Fakat harp-sonrası tecrübesi buna karşı da bir şüphe uyandırdı. Şimdiki görünüşe göre ekonometristler gelir ile istihlâk arasında Keynes'in ifade ettiği şekildeki basit münasebetin kararlı olmadığına anlaşıyorlar. Daha büyük bir kararlılık ifade edecek daha kompleks bir münasebetin araştırılması gayretleri sırasında Keynes'in kendi teorisine zıd bazı hipotezler kabul edilmektedir. Meselâ şimdi likidite herkez tarafından istihlâke tesir eden bir faktör olarak kabul edilmektedir, halbuki Keynes'in teorisinde likidite sadece yatırıma tesir eder." (15)

Fazla gelişmiş endüstri memleketlerinde istihlâk azlığının mutad bir hadise olması istihlâk fonksiyonunun mahiyeti icabı varılan neticelerden biridir. Bu da çeşitli bakımlardan tenkit edilmektedir. Buna karşı yapılan tenkitlerin doğruluğunu bu çeşit memleketlerde yirmi sene ye yakın bir zamandır devam eden ısrarlı enflasyon temayülleri ispat etmektedir. Her ne kadar Keynes sisteminde aşırı istihdam boomlarını izah edecek analiz vasıtaları varsa da esas ağırlığın devamlı talep azlığı ihtimaline verildiği unutulmamalıdır.

Keynes sisteminin az istihlâkçi ve durgunlukça vasıfları iki ana faktöre dayanmaktadır. Bunlardan birisi gelir-istihlâk münasebeti faraziyesi diğeri ise azalan verimlerin mevcudiyetidir.

Schlichter'e göre Keynes sisteminin böyle tamamen yanlış hale

(14) Duesenberry, J.S., *Income, Saving and the Consumer Behavior*. Harvard University Press. 1952, S. 111

(15) Williams, J.H., "An Appraisal Of Keynesian Economics" A.E.R. May 1948. S. 248

gelmesinin sebebi buradadır. Schlichter, Keynes'in iki esaslı hata yaptığını düşünmektedir. (16) Bunlardan birisi sisteminde müstehlike verdiği rol, diğeri ise endüstrinin geleceği hakkında yaptığı tahmindir.

Keynes mallara karşı talebin tayininde müstehliklerin tamamen pasif bir rol oynadıklarını düşünmüştür, çünkü istihlâke sarfedilen miktarın tamamen millî gelirin hacmine bağlı olduğuna inanıyordu. Şu halde, Keynes'e göre, ekonomideki dinamik tesirler, yani mallara karşı yekûn talebi değiştiren unsurlar müstehliklerin harcama alışkanlıklarının dışında bulunmalıydı. Keynes yatırım nispetini tek hakim dinamik unsur olarak kabul etmiştir. Bu azalmakla veya çoğalmakla ekonominin daralmasını veya genişlemesini tayin eder. Teşebbüslerin yatırım malları satın almalarını attırmaları veya azaltmaları ile gelirler artacak veya azalacak ve bunların artma veya azalmalarına bağlı olarak da istihlâk artacak veya azalacaktır. (17)

Schlichter müstehliklerin 1929-1956 arasında farklı şekilde hareket etmiş olduklarını düşünmektedir. Bu devre zarfında müstehlikler harcamalarını gelirleri ile sınırlandırmamışlardır. Müstehliklerin yekûn kaynaklarını tayin eden şey sadece gelirleri değildir. Kredileri de buna dahildir. Schlichter'e göre müstehlikler Keynes'in düşündüğü gibi pasif bir rol oynayacak yerde ekonominin gelişmesini hızlandıran kudretli ve dinamik bir tesir olmuşlardır. (18)

Keynes ve Yatırım :

Keynes'in yatırım fonksiyonunda yekûn yatırım nispeti sermayenin marjinal verimine bağlıdır. Sermayenin marjinal verimi bir ilâve sermaye malı biriminin getireceği beklenen ilâve hasıla ile bu birimi istihsal etmenin maliyeti arasındaki alâka olarak tarif edilir. Burada Keynes'in getirdiği yenilik "uzun vadeli yatırımlarla ilgili bekleyişlerdeki belirsizlik"tir. (19)

Fellner bir makalesinde sermayenin marjinal verimliliği ile yatırımların yetersizliği arasındaki ilgiyi gayet iyi göstermiştir.

Bu münakaşanın mantığı, tedrici şekilde artan, azalan verimler tazyikinin yeni yatırımların hasılasını azalttığı faraziyesi etrafında toplanmaktadır. Bu yeni yatırımlara tam istihdam seviyesindeki tasarruf-

(16) Schlichter S., "The Passing of Keynesian Economics", Atlantic Monthly, November, 1957, S. 141-146

(17) Ibid.

(18) Ibid.

(19) Keynes, Op. Cit., S. 148

ları karşılayabilmek için ihtiyaç vardır. İcatlar ise azalan verimlerin artan tazyikini ortadan kaldırmak bakımından gittikçe daha yetersiz hale gelmektedir. (20)

Hakiki hayattaki durum Keynes sistemindeki faraziyelerden daha farklı gibi görünmektedir. Yatırım fırsatları bakımından hiç bir devamlı kıtlık hali olmamıştır. Schlichter'e göre bunun tamamen aksine teknolojik araştırmadaki gelişme ekonomide ihtilâlcı bir gelişme yaratmıştır. Teknolojik araştırma başlıbaşına bir endüstri haline gelmiştir. Schlichter bunu "icat endüstrisi" diye isimlendirmektedir. (21)

(20) Fellner, Op. Cit.,

(21) Schlichter. Op. Cit.